

СТАНОВИЩЕ

Относно дисертационния труд на Антъни Маккуул на тема: „Подходът на философията към религиозния аскетизъм“, представен за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 2.3. Философия (философия с преподаване на английски език)

Дисертационният труд е с обем 280 стр. и се състои от титулна страница; резюме; съдържание; увод, изложение, заключение и библиография. В края на всяка от петте глави е поместено резюме на основните моменти в нейното съдържание. Използвани са 250 академични източника, основно на английски език. Обектът на изследването са практиките на религиозния аскетизъм и метафизичната, антропологическа и етическа идейност, която ги обосновава. Използвани са историко-философски и интерпретативни методи, а употребата на абдуктивния метод, характерен основно за науките за поведението, допълнително е подпомогнала теоретичното конструиране.

Авторът си е поставил следните, отделни изследователски цели: 1. Да се идентифицират най-значимите прилики и разлики между аскетизма в юдейската и този, в християнската религия. 2. Да се сравни и противопостави религиозният аскетизъм, който се практикува в юдейските и християнските религии, и хедонизма, който се практикува от други древни нехристиянски и неюдейски общности. 3. Да се намери в най-голяма степен философски приемливият възглед за религиозния аскетизъм (вж. стр. 20). С оглед на тяхната комплексност и интердисциплинарност, не е изненадващо, че обемът на дисертационния труд е надхвърлил обичайния за докторска теза размер. От съдържанието на текста би могло да се заключи, че първите две задачи са в общи линии - осъществени, а третата, поради отворения си характер - частично осъществена.

Бих определила цялостния замисъл на изследването като опит за интердисциплинарен подход в осмислянето на философски проблеми, свързани с идейната основа на аскетизма и с мястото му в духовния пейзаж на модерността. Това е значима тема в контекста на все по-осезаемия конфликт между хуманистичните ценности и утилитарната ориентация на съвременния индивид и общество. Първа глава изяснява целите и задачите на изследването, втора - концептуалната рамка и изследователския контекст. В трета и четвърта

глава авторът е проследил идейната еволюция на аскетизма в различни периоди и религиозни общества и заедно с това е извършил сравнителен анализ на юдейските и християнските практики. Потърсени са духовните мотиви и условия за възникването и практикуването на религиозния аскетизъм; представени са различни негови форми - в исторически план и чрез анализ на религиозни източници; и накрая – извлечените идеи са разгледани в съпоставка с евдемонизма. Това е направено подробно и информирано. В последната, пета, глава аскетическата етика е отнесена към жизнения опит на модерния човек (гражданин) и екзистенциалните предизвикателства на съвременната социално-икономическа система. Разгледани са концепциите на автори като М. Вебер, Ф. Ницше и др. В нея са включени и анализи и критики на съвременни изследователи към етиката на аскетизма.

Доколкото темата не попада директно в сферата на изследователските ми интереси, не мога да дам категорична оценка на историко-философския преглед и на анализите в трета и четвърта глава, затова ще се концентрирам върху останалата част от изложението. Във втора глава, при анализа на академични източници, авторът идентифицира две условия в религиозната метафизическа рамка на изследваните религии, които, би могло да се каже, придават философски основания на аскетизма и практиките на въздържанието: идеята за човешката природа като сътворена от Бог и свободната воля като способност за самоопределяне на човека. Те правят възможно „...свързването на уязвимия физически свят с Божието духовно царство...“, което, според Маккул, се явява основен духовен мотив на аскетическата борба. (стр. 37). Като философски релевантна се утвърждава и тезата за двойственост на човешкото отношение към въздържанието, проявена в два модуса на самосъзнанието: отхвърлянето му - като противоречащо на естествените инстинкти и импулси на човека и приемането му, обезпечено от възможността за свободен избор. (стр. 38). По-късно тези идейни мотиви са разгледани в изложението на концепциите за ролята на аскетизма в консуматорското общество и при анализа на аскетическия морал. (разд. 5.2; 5.3 и 5.4.3) В тези части авторът е разкрил редица философски аспекти на аскетическия антропологичен модел. Например, философски интересна е идеята за аскетическия избор като форма на свобода (стр. 187), както и мотивът за установяването на по-хармонично взаимодействие с реалността в условията на

консуматорската култура. Доколкото в популярното мислене аскетизмът се асоциира със социалното отчуждение, нетривиална е и перспективата към аскетическата идея за саможертвата, като израз на „абсолютна ангажираност“ не само с религиозния, но и с обществения път към по-голямо благо. (стр. 214)

Като забележка към работата на автора бих посочила известната несистематичност и дори – хаотичност, при излагането на някои идеи, която обяснимо е довела до наличието на повтарящи се моменти, излишно разширяващи обема на текста. (вж. напр. стр. 217 и стр. 232). Също така, отделни абзаци се нуждаят от стилистична преработка. (вж. напр. стр. 170) Смятам, че дисертационният труд не би загубил нищо от положителните си аспекти, нито от изпълнението на поставените изследователски цели, ако тези абзаци бяха изцяло премахнати от съдържанието. Същото се отнася и до потърсените сфери на практическа приложимост на изследователските резултати под формата на препоръки в заключението. Тези недостатъци не отменят положителните елементи в смисловото съдържание на текста.

Авторефератът отразява правдиво съдържанието на дисертационния текст, макар да съдържа неточност относно неговата структура (първите две глави в раздел „Съдържание“ са обединени в една). Източниците са релевантни на темата и са позитивен индикатор за мащаба на изследователските усилия на автора.

Дисертационният труд на Антъни Маккул съдържа достатъчно научни резултати, които се явяват условие за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. От представения текст може да се заключи, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. С тези мотиви давам положителна оценка на дисертационния труд и го приемам за достатъчно основание за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Антъни Маккул за неговото изследване „Подходът на философията към религиозния аскетизъм“.